

**Kādi ir ar klimatu saistītie
pārejas posma riski
uzņēmumiem un
kāda ir to ietekme?**

Pāreja uz mazoglekļa ekonomiku rada gan riskus, gan iespējas, un tā var notikt pakāpeniski ilgākā laika posmā vai arī strauji. [1]

Pārejā uz mazoglekļa ekonomiku un klimatneitrālu Eiropu uzņēmumus ietekmēs četrus veidu pārejas posma riski.

Likumdošanas riski

Tehnoloģiju riski

Tirgus riski

Reputācijas riski

Pārejas izraisītās pārmaiņas radīs dažādus riskus un iespējas. Līdz ar to uzņēmumiem ir jāskatās uz priekšu, jāidentificē, jāpārvalda un jāmazina potenciālā ietekme – gan pozitīvā, gan negatīvā. Tādējādi uzņēmumi varēs ātrāk un atbilstošāk reaģēt, lai nodrošinātu, ka tie ir noturīgi pret turpmākiem ar klimatu saistītiem satricinājumiem. [2]

Politiskie un juridiskie (likumdošanas) riski

Eiropas Savienības Zaļā kursa virzītie politikas pasākumi un attiecīgi normatīvo aktu grozījumi ietekmēs uzņēmējdarbības spēles noteikumus.

Ar klimata pārmaiņām saistītās likumdošanas iniciatīvas aizvien vēl tiek attīstītas, tās pārsvarā ir iedalāmas divos virzienos:

- mēģinājumi ierobežot darbības, kas vecina klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi;
- pasākumi ar mērķi veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Politiskie un juridiskie (likumdošanas) riski

Kā piemēri likumdošanas iniciatīvām minami oglekļa cenas mehānismu ieviešana, lai samazinātu SEG emisijas, pārejas veicināšana uz mazemisiju energoresursiem, energoefektīvu risinājumu ieviešana, efektīvākas ūdens izmantošanas un ilgtspējīgākas zemes apsaimniekošanas prakšu veicināšana. [3]

Klimata pārmaiņu ietekmes nemazināšana un nepielāgošanās klimata pārmaiņām var novest pie tiesvedības, tādējādi ilgtermiņā radot arī tiesvedības un juridiskos riskus. Tas, savukārt, var izraisīt finansiālus zaudējumus un kaitēt reputācijai.

Politisko un juridisko risku un potenciālās finansiālās ietekmes piemēri

Augstāki nodokļi un maksa par oglekļa ietilpīgām precēm un pakalpojumiem

Augstāka SEG emisiju cena

Augstākas saimnieciskās darbības izmaksas par oglekļa ietilpīgām aktivitātēm

Zemāks pieprasījums pēc esošajām precēm un pakalpojumiem, kas ietekmē ieņēmumu plūsmu

Pienākums sniegt izvērstākus pārskatus par radītajām emisijām

Aktīvu vērtības samazināšanās un esošo aktīvu priekšlaicīga norakstīšana politikas izmaiņu dēļ

Tiesvedības risks

Augstākas izmaksas un/vai zemāks pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem soda naudu un tiesas nolēmumu dēļ

Sodi par neatbilstību

► Ar politikas maiņu saistītie riski un iespējamā finansiālā ietekme ir atkarīga no šo izmaiņu rakstura un ieviešanas laika. Vairāk piemēru apskatāmi izvilkumā no TCFD gala rekomendāciju pārskata.

Tehnoloģiju riski

Līdztekus regulējuma riskiem uzņēmumiem arī ir jāņem vērā ar ilgtspējīgu attīstību saistītie tehnoloģiju riski.

Inovācijas, kas atvieglos pāreju uz mazoglekļa ekonomiku, var atstāt ietekmi uz noteiktām ekonomikas nozarēm un to konkurētspēju, ražošanas un izplatīšanas izmaksām, kā arī izmainīt gala lietotāju pieprasījumu pēc precēm un pakalpojumiem. [3]

Tehnoloģiju riski

Lai sasniegtu politikās nospraustos mērķus, ir nepieciešamas tehnoloģiskās pārmaiņas, kas saistītas ar enerģijas taupīšanu, mazoglekļa transporta un plašāku nefosilā kurināmā un cita veida SEG emisiju samazinošu tehnoloģiju izmantošanu.

Ieguvēji būs tie, kas attīstīs un pārveidos savu uzņēmumu atbilstoši jaunajām tendencēm, pielāgojoties ietekmei un minimizējot to, lai saglabātu konkurētspēju. Taču tāpat kā attiecībā uz normatīvo vidi, pastāv arī neskaidrība attiecībā uz to, kuras tehnoloģijas dominēs. Tas ir būtiskākais risks tehnoloģiju kontekstā. [4]

Tehnoloģiju risku un potenciālās finansiālās ietekmes piemēri

Esošo preču un pakalpojumu aizstāšana ar tādiem, kas rada mazākas emisijas

Esošo aktīvu norakstīšana

Neveiksmīgi ieguldījumi jaunās tehnoloģijās

Zemāks pieprasījums pēc esošajām precēm un pakalpojumiem

Ar pāreju uz mazoglekļa tehnoloģijām saistītās izmaksas

Pētniecības un izstrādes izdevumi par jaunām alternatīvām tehnoloģijām vai kapitālieguldījumi tehnoloģiju izstrādē

Energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas prasības [5]

Potenciāla tehnoloģiju nomaiņa, kas arī nozīmē papildu izmaksas

Tirgus riski

Viens no galvenajiem veidiem, kā klimata pārmaiņas ietekmēs tirgus situāciju, ir izmaiņas dažādu preču, produktu un pakalpojumu piedāvājumā un pieprasījumā. Tās galvenokārt būs saistītas ar pārmaiņām klientu uzvedībā.

Līdz ar to, ekonomikai un uzņēmumiem reaģējot uz klimata pārmaiņām, pastāv risks, ka mainīsies arī pieprasījums un piedāvājums.

Šajā ziņā visizplatītākā pārmaiņa būs mazāks tirgus pieprasījums pēc oglekļa intensīvām precēm un pakalpojumiem, vienlaikus palielinoties pieprasījumam pēc energoefektīvām mazoglekļa precēm un pakalpojumiem. Šīs pārmaiņas ir vērojamas jau šobrīd. [\[6\]](#)

Tirgus riski

Citi tirgus risku un potenciālās finansiālās ietekmes piemēri

Augstākas klientu prasības un pieprasījums nodrošināt mazoglekļa preces un pakalpojumus, kā arī preces un pakalpojumus, ar kuriem paši klienti var samazināt savas emisijas [5]

Mazāks pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem klientu vēlmju mainīšanās dēļ

Esošās klientūras vai potenciālu ieņēmumu plūsmu zudums

Lielāks pieprasījums pēc atjaunojamās enerģijas

Pārmaiņas ieguldījumu stratēģijās un lielāki ieguldījumi jaunās mazoglekļa tehnoloģijās un biznesa modeļos

Biznesa modeļu maiņa enerģijas ražošanā [7]

Augstākas izejmateriālu izmaksas

Augstākas ražošanas cenas ražošanas resursu (piem., enerģijas, ūdens) cenu un prasību attiecībā uz izvadēm (piem., atkritumu pārvaldība) izmaiņu dēļ

Aktīvu pārcenošana (piem., fosilā kurināmā rezerves, zemes vērtējumi, vērtspapīru vērtējumi)

Reputācijas riski

Patērētāju un korporatīvo klientu uzskatu un prioritāšu maiņa saistībā ar klimata pārmaiņām un vidi, un it sevišķi attiecībā uz uzņēmumu nerīkošanos, lai sasniegtu vides un klimata mērķus, ir uzskatāma par reputācijas risku uzņēmumiem.

To varam redzēt arī Latvijā. Sabiedrība arvien vairāk gaida, ka uzņēmumi rīkosies ilgtspējīgi. Vairāk nekā puse Latvijas iedzīvotāju piekrīt, ka ilgtspējai ir jābūt uzņēmējdarbības pamatā. Turklāt darbinieki vēlas strādāt uzņēmumos, kas rada pienesumu sabiedrībai. [\[8\]](#)

Reputācijas riski

Pateicoties sociālajiem medijiem, ir kļuvis daudz vieglāk mobilizēt sabiedrību un izraisīt reakciju, paust neiecietību, piemēram, pret piesārņojuma radīšanu, dzīvnieku labturības prasību neievērošanu vai zaļmaldināšanu.

Turklāt soda naudas un tiesvedība par vides un klimata jautājumiem var nevien negatīvi ietekmēt uzņēmuma finanšu stāvokli, bet arī radīt reputācijas riskus.

[6]

Reputācijas risku un potenciālās finansiālās ietekmes piemēri

Augstākas ieinteresēto pušu prasības un pieprasījums uzņēmumam samazināt tā radītās SEG emisijas [5]

Augstākas ieinteresēto pušu prasības un pieprasījums samazināt SEG emisijas piegādes/vērtību ķēdē

Kritika uzņēmumiem par to, ka tie nedara pietiekami daudz, lai sasniegtu vides mērķrādītājus

Neiecietība pret piesārņojuma radīšanu, dzīvnieku labturības prasību neievērošanu

Zaļmaldināšanas atklāšana

Vājāka zīmola uztvere, zaudēti klienti vai mazāks pieejamais kapitāls

Vājāka zīmola uztvere, zaudēti darījumi un zaudēti ieguldījumi

Zemāks pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem, kā rezultātā samazinās ieņēmumi

Negatīvas ietekmes uz darbaspēka pārvaldību un plānošanu (piem., darbinieku piesaisti un noturēšanu) izraisīti ieņēmumu zaudējumi

Sodi un tiesvedība, kas pasliktina finansiālo stāvokli

Ne tikai riski, bet arī ieguvumi un iespējas

Jebkuras pārmaiņas nes sev līdzi arī iespējas. Tādēļ ir svarīgi jau laikus izpētīt gaidāmās pārmaiņas, pārskatīt biznesa procesus, pārvērtēt stratēģijas un aktīvus, lai sagatavotos un novērstu riskus, pirms tie rodas.

Ar klimatu saistītu iespēju piemēri (saraksts nav izsmelošs)

Resursu efektīva izmantošana

- Efektīvāku transporta, ražošanas un izplatīšanas procesu izmantošana
- Materiālu pārstrāde
- Pāreja uz efektīvākām ēkām
- Mazāks ūdens patēriņš

Enerģijas avoti

- Zemāku emisiju energoresursu izmantošana
- Politikā paredzēto atbalstošo stimulu izmantošana
- Jaunu tehnoloģiju izmantošana
- Līdzdalība oglekļa tirgū

Preces un pakalpojumi

- Mazemisiju preču un pakalpojumu izstrāde un/vai paplašināšana
- Risinājumu, lai pielāgotos klimatam, kā arī apdrošināšanas risku risinājumu izstrāde
- Jaunu preču un pakalpojumu izpēte un izstrāde un inovācijas

Tirgi

- Piekļuve jauniem tirgiem
- Publiskā sektora stimulu izmantošana

Noturība

- Līdzdalība atjaunojamās enerģijas programmās un energoefektivitātes pasākumu ieviešana
- Resursu aizstāšana/diversifikācija

Swedbank

